

CURS D'EINES PER LA PRESERVACIÓ, LA GESTIÓ I EL DESENVOLUPAMENT D'ESP AIS AGRARIS

*La consideració dels espais agraris en
els instruments recents de la
planificació territorial de les
comarques gironines*

Anna Roca Torrent i Núria Llop Casamada

Dimecres 8 d'octubre de 2008

1. L'espai agrari a les comarques gironines
2. Alguns instruments de planificació territorial
3. Elements de reflexió
4. Conclusions

1. L'ESPAI AGRARI A LES COMARQUES GIRONINES

La terra de conreu només representa l'11,5% de la superfície

Evolució de la superfície llaurada 1962-1989.

Comarques gironines

	ha	pèrdua	%
1962	125.861		
1972	118.806	-7.055	-3,5
1982	112.053	-6.753	-5,7
1999	95.463	-16.590	-14,8
*2005	91.988	-3.475	-3,8

Font: censos agraris

* Enquesta d'estructures
agràries de Catalunya 2005

L'Empordà, amb quasi el 60% de la terra de conreu, perd prop de 10.000 ha

Evolució de la superfície llaurada 1982-1999.

Comarques gironines (ha)

			%	%
	1982	1999	ha	Pèrdua
	Llaurades	Llaurades		Proporció
Alt Empordà	40.300	34.663	-5.637	-14
Baix Empordà	23.600	19.944	-3.656	-15,5
Garrotxa	8.969	7.593	-1.376	-15,3
Gironès	14.335	13.042	-1.293	-9
Ripollès	9.217	8.563	-654	-7,1
Selva	3.021	1.925	-1.096	-36,3
Pla de l'Estany	12.611	9.733	-2.878	-22,8
	112.053	95.463	-16.590	-14,8

Font: Censos agraris

El sistema agrari

- Predomini de la producció ramadera
- 60% de les explotacions tenen bestiar i terres de conreu
- Forta intensificació i dependència de l'agroindústria càrnia.
- Poca terra de conreu. Terra bé escàs amb forta demanda.
- Conreus de secà majoritàriament.
- Teixit agrosocial amb pes dins l'economia gironina.
- Poques experiències col·lectives.
- Una pagesia que ha de buscar sortides empresarials per la seva baixa rendibilitat mentre els tràmits administratius són més complexos i exigents.

Quatre sectors claus i forta especialització agrària

Estructura del PIB del sector primari 2006.

Sectors principals

	Porcí	Vaquí	Llet	Cereals	Altres
Alt Empordà	16,3	9,1	8	7,3	15, fruita fresca
Baix Empordà	12	5,1	6,8	10,7	16,5 fruita fresca
Garrotxa	18,3	25,6	16,4	7,5	8,2 aviram
Gironès	19	13,4	17,2	11,1	11,2 fruita fresca
Ripollès	11,7	48,5	9,7	1,2	21,4 fusta
Selva	7,1	6,4	8,2	5,4	7,9 fusta
Pla de l'Estany	37,4	18,8	15,2	9,8	2,9 altres animals

Font: Caixa de Catalunya
(comarca=100%)

El model agroindustrial existent

- Desintegració EFA.
- Nous agents productius: propietaris, rendistes, assalariats, ...
- Canvi de conreus: cap un paisatge agrari més monòton
- Terra: de patrimoni a capital.
- Noves estratègies davant els subsidis.
- Agressions al medi ambient: contaminació aigua, sòls...
- Desenvolupament d'ajuts agroambientals (escassament aprofitats, poc dotats i complexos de tramitació)

2. ALGUNS INSTRUMENTS DE PLANIFICACIÓ TERRITORIAL

- PDT Empordà
- PDT Garrotxa
- PDU Pla de l'Estany (en projecte)
- PDU de les valls de Bas, de Ges i el Bisaura (en projecte)
- Parc Natural del Montgrí, Illes Medes i Baix Ter (en projecte)

Algunes afeccions a l'espai agrari

a) De gran impacte:

- MAT, TGV (expropiacions)
- Derivades de la planificació municipal: revisió planejament, variants, ...

b) D'impacte puntual (alguns exemples):

- Via Verda Palamós-Palafrugell
- Ciutat del Golf a Vilobí d'Onyar
- Parc eòlics serra de Ventalló
- Parc fotovoltaic de Campllong, St Dalmai i Taialà

Pla Director Territorial de l'EMPORDÀ

Com aborda el sistema d'espais oberts:

- Primer, des de la perspectiva d'articular una xarxa d'espais naturals.
- Segon, analitza les terres de valor agrícola.
- Tercer, les terres de valor forestal.
- Quart, relata les consideracions sobre les característiques paisatgístiques d'aquest territori.
- Cinquè, prenent com a base els estudis esmentats, categoritza el SNU en tres tipologies de protecció.
- Finalment, pren en consideració una sèrie d'estratègies específiques per abordar millor la seva gestió.

El 97% del territori empordanès està qualificat com a SNU

En la memòria del PDT Empordà (capítol 6, pàgina 103) s'especifica:

Pel que fa al sòl agrícola que com ja s'ha dit significa més del 39 % del total de sòl no urbanitzable, actualment no hi ha cap figura de protecció que el recolzi específicament.

D'acord amb l'article 13.1 de la Llei 23/1983, de 21 de novembre, de política territorial, els plans territorials parcials han d'incloure la definició de les terres d'ús agrícola o forestal d'especial interès que cal conservar o ampliar per les característiques d'extensió, de situació i de fertilitat. Aquest article destaca la necessitat de disposar d'informació acurada sobre les àrees agrícoles i forestals que cal preservar del desenvolupament urbanístic i viari, especialment per el seu interès productiu i econòmic.

Així mateix l'article 9 del Text refós de la llei d'urbanisme de Catalunya (Decret legislatiu 1/2005) on es fa referència al planejament urbanístic, especifica que aquest ha de preservar els valors paisatgístics d'interès especial, el sòl d'alt valor agrícola, ...

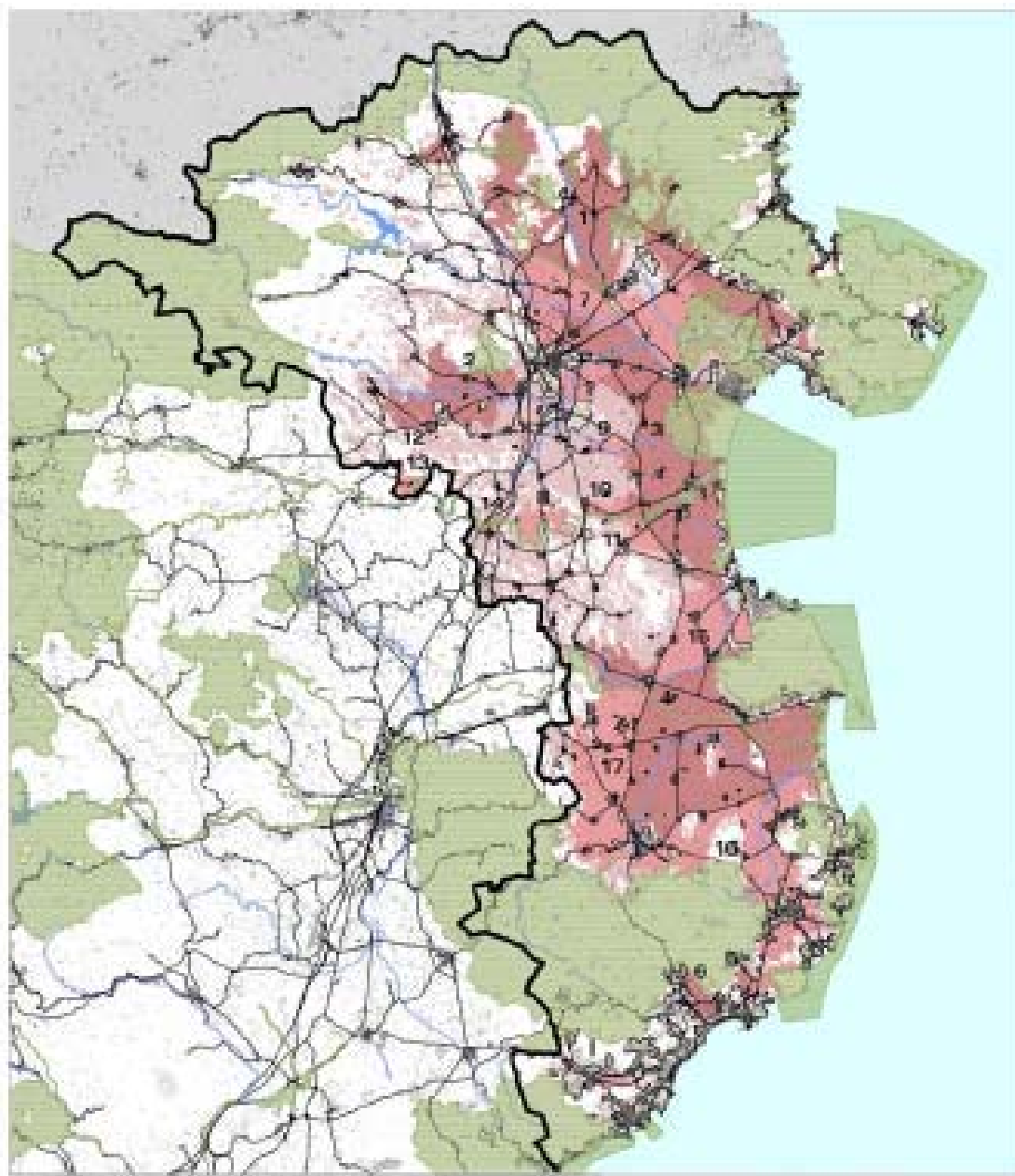
Sòl de valor agrícola

- Insisteix en el predomini de l'espai agrari: *signe identitari empordanès*.
- En destaca la **plana al·luvial i litoral** per la qualitat i la intensitat del conreu, per la irrigació de les parcel·les de conreu, per l'alta productivitat.
- Pel que fa als criteris d'identificació, avaluació i selecció dels espais agraris s'encarrega als Serveis Ambientals La Vola. Aquest estudi remarca que **s'han definit àrees agrícoles** a partir de la informació disponible que, insisteix, és molt poca.
- S'aplica un mètode propi en base a 3 valors funcionals: el productiu (bàsicament mesura la productivitat), el valor ecològic (a partir de 3 funcions: la connectivitat, l'interés paisatgístic i la funció tampó a les àrees urbanes-industrials), i el valor cultural (construccions tradicionals agràries).
- D'aquesta manera **es classifiquen els sòls agraris segons criteris de:**
 - Prioritat als inscrits a les D.O., IGP i produccions no convencionals (ecològiques i integrades)
 - Sòls inclosos en PEIN's, per tant, ja protegits com a E.N.
 - Sòls considerats representatius per les característiques de l'Empordà: fruita, vinya...

Taula 6.4.5

criteris de selecció avaluats i valor funcional del sòl agrícola

Criteris de selecció	Valor funcional		
	Productiu	Ecològic	Cultural
1) Zones agrícoles amb infraestructures o instal·lacions de regadiu (Mapa 6.4.2)	X		X
2) Zones agrícoles de secà d'alta producció agrària (Mapa 6.4.3)	X		
3) Zones agrícoles amb denominació d'origen, indicacions geogràfiques protegides (IGP) i produccions ecològiques (Mapa 6.4.4).	X	X	X
4) Zones agrícoles amb valor per la seva extensió, situació, funcionalitat ecològica i/o valor cultural (Mapa 6.4.5).		X	X

MAREA MĂRI
Sole de valoare agricolă

- sol agricole de primă valoare
- sol agricole de medie valoare
- sol agricole de joasă valoare

infrastructură:

- rețea rutieră
- sol urbanizabil
- PNA (Rama Verde) 2000

Font:
 2010 Agenciu European pentru
 Regimul de Soluri (Lăscărțeanu,
 2010)

Propostes i estratègies del PDT Empordà (I)

Propostes:

- **Protecció especial** (manteniment indefinit SNU):
Tots els de la xarxa PEIN (en protecció o no)
+ els redefinits, + connectors ecològics
+ sòls d'alt valor agrícola
- **Protecció territorial** (no adequats pel desenvolupament urbà: per riscos geològics, qualitat paisatgística i reserves estratègiques)
- **Protecció preventiva**

Propostes i estratègies del PDT Empordà (II)

Per portar a terme les següents estratègies es planteja la protecció de les àrees naturals i les defineix com a SNU de protecció especial, i es pretén:

- Limitar el seu creixement urbanístic i litoral.
- Protegir zones humides i aiguamolls.
- Mantenir la qualitat dels rius i dels cursos i marges fluvials.
- Protegir els paisatges agrícoles: “les zones agrícoles tenen un paper important en la dinàmica ecològica de l’Empordà i fora adient l’elaboració de Plans Especials per les zones agrícoles tradicionals i vincular l’activitat agrària a components com l’agroturisme, producció artesanal, ...”.
- Crear anelles verdes.
- Elaborar plans de gestió i millora forestals.
- Solucionar conflictes de connectivitat.
- Mesures per a la conservació àrees valor geològic.

Propostes i estratègies del PDT Empordà (III)

A les Normes del projecte (Memòria Ambiental) s'ha introduït una referència especial a la conveniència d'elaborar un pla sectorial de sòls d'interès agrícola que hauria d'establir les delimitacions dels criteris edafològiques, i el PDT s'hi haurà d'adaptar.

Alerta! Aquí, també es reconeix que “alguns dels terrenys que s'han tipificat com a protecció preventiva tenen característiques similars als immediatament classificats com a protecció especial d'interès agrícola”

A destacar...

- Estudi acurat del territori.
- Recull un seguit de bones intencions (directrius i criteris del PGTC) per ordenar per primera vegada els SNU.
- És un Pla poc agosarat, fa el mínim marcat per la norma i sobretot obeeix fidelment als *lobbys* ecologistes que sortosament estan ben organitzats i que actuen amb fermesa i força.
- Es cenyeix a protegir únicament i exclusivament els EN's (de vegades ampliant el seu perímetre, tenint en compte però -i sortosament- que aquestes espais tenen i contenen altres elements que donen forma al territori: espais agraris.
- És la primera vegada que es fa un inventari/definició/catalogació de sòls agrícoles de l'Empordà segons criteris metodològics a priori (productius, ecològics i culturals) amb una classificació exhaustiva per categories que serviran per la seva protecció final (més o menys restrictiva que posa en valor la feina feta pel DAR de les DO's, IGP's, ...)
- Requereix una anàlisi més a fons de les zones agrícoles de regadiu i de les unitats agràries.
- Incorporació propostes sectorials: revisió DO Empordà, promoció d'agrodiversitat, ...

Pla Director Territorial de la GARROTXA (I)

Tipus de sòl	%	Ha
Sòl urbà	1,68 %	1.250,78
Sòl urbanitzable	0,6 %	445,09
Sòl No Urbanitzable	97,72 %	72.722,13
- forestal	80 %	58.177,7
- agrícola	17 %	12.362,76
- altres	3 %	2.181,67

- El 16,61 % de la comarca és sòl agrícola.

PDT Garrotxa (II)

Els sòls agrícoles com a:

- “components de l’ordenació del territori, moderador del consum de sòl i protecció del paisatge en tant que factor identitari de la Garrotxa i actiu econòmic” (turisme)
- singularitat del territori: “els sòls d’alt valor agrícola, són els elements més valuosos i diferencials de la comarca”
- sistema hídric: “la plana agrícola de la Vall d’en Bas actua com una esponja que alimenta el sistema hídric”
- afectació dels aquífers: “pel que fa a la qualitat, a la Vall d’en Bas s’observa una alta concentració de nitrats degut a les practiques agrícoles que es fan sobre aquest sòl”
- “uns dels sòls d’ús agrícola més fèrtils i productius de Catalunya, cosa que els fa molt importants per aquest ús”
- “no hi ha consciència del valor i de la necessitat de conservar els sòls”
- “cal valorar l’efecte que l’agricultura té sobre les característiques i la qualitat del paisatge i valoritzar les planes que ocupa”
- connector ecològic: “les peces claus per connectar són els sòls agrícoles”

PDT Garrotxa (III)

Objectius generals de PDT en relació al sistema d'espais oberts:

- 1.- Protegir els espais naturals més singulars de la Garrotxa
- 2.- Garantir la connectivitat ecològica entre els diferents Espais d'Interès Natural
- 3.- Definir la xarxa de connector ecològics de la comarca
- 4.- Protegir els sòls d'especial valor agrícola
- 5.- Protegir el paisatge com a valor patrimonial i identitari

PDT Garrotxa (IV)

Objectius específics del sistema d'espais oberts de la Garrotxa (6 de 13):

- Objectiu 2: Valoritzar, potenciar les valls agrícoles, entenent que la seva importància va més enllà del seu elevat valor agrícola
- Objectiu 3: Garantir una protecció especial als sòls agrícoles de la **Vall d'en Bas** pel seu elevat valor agrícola, ecològic, cultural i paisatgístic, i paper destacat en la connectivitat ecològica
- Objectiu 4: Donar protecció als sòls agrícoles de les **valls de Riudaura i Bianya i de les planes de Tapioles i de Mieres** perquè presenten notables valors agrícoles i funcionals dins el sistema d'espais oberts.
- Objectiu 7: Definir les zones de connectivitat ecològica i paisatgística, (boscos, campes, conreus)
- Objectiu 11: Significar en el planejament la singularitat del territori, que conformen (...) els sòls d'alt valor agrícola
- Objectiu 12: Establir un règim de protecció preventiva per aquells espais del sòl no urbanitzable no sotmesos a altre tipus de protecció.

PDT Garrotxa (V)

Criteris de valoració del sòl d'ús agrícola que es troba fora dels espais naturals protegits:

- 1) *Espais amb Denominació d'Origen (DO) o Indicació geogràfica protegida (IPG)*
 - A la Garrotxa no n'hi ha cap DO ni IPG registrades.

- 2) *Espais amb producció ecològica o integrada:*
 - Consell Català de la Producció Ecològica: 107 Operadors inscrits
 - Estadístiques del Consell Català de la Producció Integrada: 0 finques

- 3) *Zones d'alta productivitat segons el pendent*
 - Aptes per a l'agricultura els sòls agrícoles amb pendents inferiors al 10%.
 - El **65,4% del sòl agrícola** es troba en pendents inferiors al 10%, el que representa una superfície de **8.220,7 ha.**

PDT Garrotxa (VI)

4) Zones d'alta productivitat segons les característiques edàfiques del sòl

- S'han considerat els espais agrícoles amb sòls excepcionalment fèrtils.
- **No es disposa d'un mapa de productivitat dels sòls de tota la comarca.**
- Altres estudis sectorials: 1.400 ha de sòls qualificats com a Prime Farmlands en l'espai agrícola de la vall d'en Bas

5) Zones de valor per la seva extensió

- Zones agrícoles properes que sumen més de 1.000 ha de sòl agrícola.
- A la Garrotxa s'han identificat dues zones de valor per la seva extensió.

Els espais que compleixen almenys 1 d'aquests criteris es consideren de valor agrícola, i els que reuneixen més de 2 criteris són considerats com a d'alt valor agrícola.

PDT Garrotxa (VII)

Proposta del PDTG del sistema de protecció en espais oberts:

Categoria	Superfície	
	ha	%
Sòls de protecció especial	65.054,90	90,74
Sòls sotmesos a algun tipus de protecció (PEIN, XN2000, etc.)	39.430,2	54,99
Sòls d'interès natural i connectivitat ecològica i paisatgística	20.744,2	28,93
Sòls d'alt valor agrícola	2.250,3	3,14
Sòls d'interès natural i connectivitat ecològica i paisatgística d'alt valor agrícola	2.635,4	3,68
Sòls de protecció territorial	2.450,5	3,42
Sòls de protecció preventiva	4.190,8	5,85
Total sòl no urbanitzable	71.696,2	100

PDT Garrotxa (VIII)

A destacar ...

- Es fa referència a sòls agrícoles, en cap cas a espai agrari.
- Es destaquen els valors que van més enllà del valor agrari en sí.
- Es considera el sòl agrícola pels seus valors ambientals (connector ecològic, reservori d'animals, preservació de la biodiversitat,...), territorials (ordenació del territori, preventiu d'urbanitzar, significació territorial, paisatgístic...), arqueològics, culturals,....
- Té sentit que es destaquin els valors territorials en un PDT. Però si es destaquen els ambientals, també s'han de destacar els agraris.
- Quan es fa consideració econòmica del sòl agrícola, es valora la seva capacitat de crear paisatge i per tant, d'atraure turisme.
- No es parla de l'activitat agrària econòmica en sí. Breu descripció dels censos.

PDT Garrotxa (IX)

A destacar ...

- Sí que hi ha regulació de l'espai agrari: edificacions (pel paisatge), ramaderia intensiva (generació de purins), etc.
- En realitat, sòls agrícoles de protecció especial representen menys del 7 % del SNU.
- Al llarg de la memòria s'identifica l'espai agrari, tot i que no se l'anomena com a tal. De fet, els espais a protegir són clars, però sembla que el PDT necessita criteris no agraris per justificar la seva protecció.
- Els criteris "agraris" per classificar els sòls de valor agrícola són molt fluixos, gairebé fets expressament perquè cap sòl pugui reunir els requisits.
- No hi ha protecció de l'espai agrari real.

PDT Garrotxa (X)

- Com que no hi ha mapes edàfics que estableixin els sòls a protegir, el PDT NO es mulla especialment en la delimitació dels sòls de valor agrari.
- Però en canvi, el PDT sí que s'atreveix a regular tant les construccions (perquè és de la seva competència), com l'activitat agrària, el tipus de ramaderia a fer i com fer agricultura (que no és de la seva competència).

En què quedem???

PDT Garrotxa (XI)

- Aprovació inicial del PDT Garrotxa:

Article 2.6 Sòl de protecció especial: regulació

L'assenyalament pel Pla director territorial de sòls de protecció especial pel seu alt valor agrícola és una determinació amb un valor transitori en tant que pel Departament d'Agricultura no s'aprovi un pla territorial sectorial de sòls de valor agrícola o un plànol de sòls segons valor edafològic.

(...)En cas que el Departament d'Agricultura adopti un plànol de sòls de valor edafològic per a tot Catalunya que tingués diferències substancials en la valoració dels sòls respecte la que fa el Pla territorial, es modificarà aquest Pla per a incorporar-hi les delimitacions segons valor edafològic.

- Aprovació definitiva PDT Garrotxa:

(...)

PDU Pla de l'Estany (I)

- A la introducció parla de l' "*espai lliure*" com a conjunt d'espais forestals, o bé de zones agrícoles o bé un camp de golf
- Visió ambiental del projecte atenent que en un futur la comarca acollirà el parc natural de l'Estany, encara sense definició i delimitació definitiva.
- En els objectius remarca la necessitat de "preservar els sòls lliures, forestals, agraris i fluvials d'alt valor per configurar una xarxa de connectivitat ecològica"
- Remarca la qualitat paisatgística de la comarca que té l'origen en el poblament rural: masos i veïnats dins un entorn agrícola d'excel·lència
- En concret, l'objectiu 3. Consolidar l'activitat agropecuària, en fase de reconversió. L'avanç del Pla especifica que tot i l'activitat agrària ha sigut l'eix vertebrador i preservador del paisatge la ramaderia intensiva ara requereix d'alguns canvis perquè esdevingui compatible amb el medi i permeti desenvolupar el model agroterritorial de futur que les polítiques agràries proposen.
- Destaca que la ramaderia és l'eix central de l'estructura agropecuària i que poc té a veure amb el sòl agrari.
- Aquí però diu que fixarà els límits màxims de producció ramadera intensiva que pot acollir la comarca per atenuar els impactes.
- Establiment de determinacions comunes pel SNU delimitant la xarxa d'espais lliures de valor forestal, agrícola, de valor patrimonial ..."

PDU Pla de l'Estany (II)

- En la diagnosi ambiental:
en concret en l'apartat d'espais agroforestals defineix grans àmbits agroterritorials (per ordre de la qualitat agronòmica):
 - Vall del Terri
 - Valls de Matamors i Remençar
 - Plana /Vall del Revardit /Plana de la Banyeta
 - Pla de Martís
 - Planes petites dels nuclis rurals de Corts, Sorts, Galliners, Vilademuls, St Esteve G, Vilafreser, Pujals, ...
 - Valls de Campmajor
 - Valls del Fluvià i Plana de Crespià
 - Banda occidental de l'Estany
- En les obligacions jurídiques ambientals expressa la voluntat d'aplicar l'Estratègia Catalana de Conservació i ús sostenible per la diversitat biològica que en matèria de sòls especifica:
- *“ Protegir les terres dotades d'un valor primordial des del punt de vista agrari”*

PDU Pla de l'Estany (III)

En els **objectius ambientals** el PDU recorda que s'ordena segons 3 grans àmbits temàtics: espais lliures i paisatge, assentaments i mobilitat

En el primer,

- S'especifica clarament la protecció dels espais naturals de valor i garantir la seva connexió territorial i ecològica, i
- S'esmenta la preservació dels sòls agrícoles pel seu valor agronòmic, natural, paisatgístic i ambiental

L'alternativa d'ordenació escollida (després d'una anàlisi dels escenaris de futur) i que es basa en la consolidació de la conurbació central del Pla de l'Estany, té la voluntat, diu el PDU, de reforçar i millorar les característiques de la matriu territorial actual.

- En aquest sentit, es pretén:
- .conservar, millorar i potenciar el sistema d'espais lliures de la comarca, element identificador del Pla de l'Estany amb els valors naturalistes, paisatgístics, patrimonials i agronòmics molt importants.

PDU Pla de l'Estany (IV)

2. Preservar els sòls agrícoles pel seu valor agronòmic, natural, paisatgístic i ambiental.

Els sòls agrícoles del Pla de l'Estany quedaran reconeguts principalment en el *Pla* en dues categories del sistema d'espais lliures: els sòls de protecció territorial agrícola i/o paisatgística, els sòls de protecció de protecció preventiva. El gruix dels paisatges agrícoles del terraprim, el pla de Martís, la vall de Campmajor i la plana del Terri estaran inclosos en el grau màxim d'aquesta protecció, la protecció territorial agrícola i/o paisatgística. Els criteris d'inclusió d'aquestes àrees agrícoles com a sòls de protecció no respondrà exclusivament a criteris agronòmics, sinó també a reforçar la funcionalitat d'espais d'interès natural o connector propers i a garantir franges de sòl no urbanitzat en localitzacions estratègiques que evitin la formació i/o extensió de continus urbans.

El Pla protegirà la majoria dels espais agrícoles de la comarca. La superfície inclosa en SNU de protecció territorial de valor agrícola i/o paisatgístic equivaldrà aproximadament al 55 % de la superfície comarcal. En aquesta superfície s'inclouran també els mosaics agroforestals del terraprim.

PDU Pla de l'Estany (V)

- Els sistema d'espais oberts, el PDU diu:
- Es delimitarà i dotarà de protecció especial els espais de valor natural i de connexió ecològica
- Es delimitarà i dotarà de protecció territorial els espais d'interès paisatgístic, patrimonial, identitari, entre els quals els grans espais agrícoles i els que tenen una funció estructuradora i d'ordenació de l'espai construït.
- La resta quedarà definit com de protecció preventiva (?)
- El PDU assenyala que avui la superfície protegida per figures (PEIN, Xarxa Natura 2000: és d'unes 1.500 ha (5,7% de la comarca) i que, amb la protecció especial aquesta superfície pot ser del 30-33%. Aquí es farà especial atenció a: els aspres de l'E., al Fluvià al N, i als espais fluvials del Terri, el Matamors i el Revardit

PDU Pla de l'Estany (VI)

A destacar...

- Document sense informació (mapes, estadístiques, ni taules) llevat de l'anàlisi biofísic i la població i el poblament (elaboració dels escenaris demogràfics previsibles) només està feta la diagnosi
- Fa falta que es desenvolupi el pla per esbrinar amb més deteniment cadascun dels elements. Ara, no coneixem el SNU ni la possible protecció (especial, territorial i preventiva)
- Exagerada visió ambientalista condicionada al futur parc natural
- Deslliga activitat agrícola de la ramaderia (cosa del tot impossible en aquesta comarca)
- No s'especifica com (en base a què) es fixaran els llimdars per la ramaderia intensiva
- Insisteix que es preservaran quasi tots els espais agraris, la qual cosa insinua que alguns d'aquests s'hauran de sacrificar

PDU de les valls d'en Bas, del Ges, el Bisaura

Avaluació a partir d'un article dels autors del PDU a Espais (únic document)

- Primer, justifica l'obertura de l'eix Olot-Vic àmpliament reclamada
- En destaca el debat sobre el seu impacte ambiental i paisatgístic que es va obrir els anys 80's coincidint amb la posta en marxa del Parc Natural dels Volcans de la Garrotxa.
- El 1996 van a informació pública els estudis informatius i d'impacte ambiental d'alguns trams i el 2003 comencen les obres que es paralyzaran per introduir modificacions al projecte (contradiccions polítiques)

Es proposa encarregar l'elaboració d'un PDU de les valls d'en Bas, del Ges i el Bisaura (a més de modificar el disseny túnel i reduir la categoria de l'eix a via de connexió entre dues comarques).

El PDU havia de:

- - controlar les tensions territorials produïdes per la millora de l'accessibilitat del sector (encara no està definit l'enllaç definitiu del túnel amb la infraestructura viària de la Garrotxa)
- *El pas de la carretera per la Vall d'en Bas és la qüestió més polèmica perquè significa travessar una plana de molt alt valor agrícola i paisatgístic*

PDU de les valls d'en Bas, del Ges, el Bisaura (II)

El PDU farà efectiva la protecció en el paisatge:

defineix els sistemes que configuren l'estructura orgànica del SNU des del punt de vista paisatgístic. L'aigua i els camins són els elements estructuradors

valorar les condicions del paisatge a través de 3 dinàmiques:

- **corredor del Ter** (molt transformat per l'home i en decadència)
- la **plana de la Vall d'en Bas**, territori productiu madur i espai de gran bellesa amb el risc que l'activitat econòmica malmeti les seves condicions,
- el **bosc i la muntanya** (espai en equilibri per feble)

El PDU classifica l'espai rural en 4 categories:

- els espais nodals d'I.N. (inclosos en el PEIN)
- els espais en xarxa d'I.N. (corredors ecològics definits en el PEIN)
- els espais ordinaris d'I.N. (especial significació pel mosaic natural)
- els espais d'Interès Especial (sòls amb gran valor patrimonial per raons geològiques, geomorfològiques i d'aigua).

entén però que l'ordenació va més enllà de la protecció del medi i per això identificarà 3 camps: la forma del territori, els usos i cobertures del sòl i les activitats econòmiques que s'hi despleguen

PDU de les valls d'en Bas, del Ges, el Bisaura (III)

Finalment el PDU proposa la creació de dos Parcs perquè entén que hi ha espais han d'anar més enllà d'una simple ordenació i els cal assegurar una gestió (i el parc és la figura):

- el parc agrari de la Vall d'en Bas (per modular les pressions i mantenir la qualitat de l'espai agrícola
- el parc fluvial del Ter

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (I)

- Àrea geogràfica: plana al·luvial del Baix Ter amb especial atenció al conjunt hidrològic amb el Ter, el Daró i les rieres de Pals, Vulpellac i Peratallada
- 8 termes municipals de la comarca del Baix Empordà (L'Escala de l'Alt Empordà)
- 8.061 hectàrees (6.090 ha terrestres)

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (II)

US DEL SÒL (HA)					
Municipi	Agrícola	Forestal	Sorrals i Platges	Altres	Total
Bellcaire d'Empordà	481,9	1,4	0	1,8	485
Escala, l'	184,2	104	0	8,6	296,9
Fontanilles	53,9	0	0	0,7	54,6
Gualta	2,8	0,1	0	0	2,9
Palau-sator	109,8	0	0	0	109,8
Pals	474,5	49,5	17,3	22,9	564,1
Torroella de Montgrí	722,6	3.624,8	35,9	85,3	4.503,2
Ullà	21,4	87,3	0	0	108,7
Total	2.051,1	3.895,3	57,4	119,3	6.125,2

2.1.4 Medi edàfic: factors determinants en l'àmbit agrícola

Dels diferents usos del sòl, en l'àmbit de la proposta, 3.895 ha corresponen a superfícies forestals i 2.051 ha. a sòls agrícoles els quals:

Conreus herbacis de secà	362,4 ha
Conreus herbacis de regadiu (arrosars i altres)	1.548,2 ha
Fruiters de secà (olivera, ametller, etc.)	134,9 ha
Fruiters de regadiu (pomeres i altres)	5,6 ha

Font: Elaboració pròpia a partir dels límits del Parc natural 1:5.000 i el Mapa de cobertes de sòl de Catalunya 1:25.000 de l'any 2002

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (III)

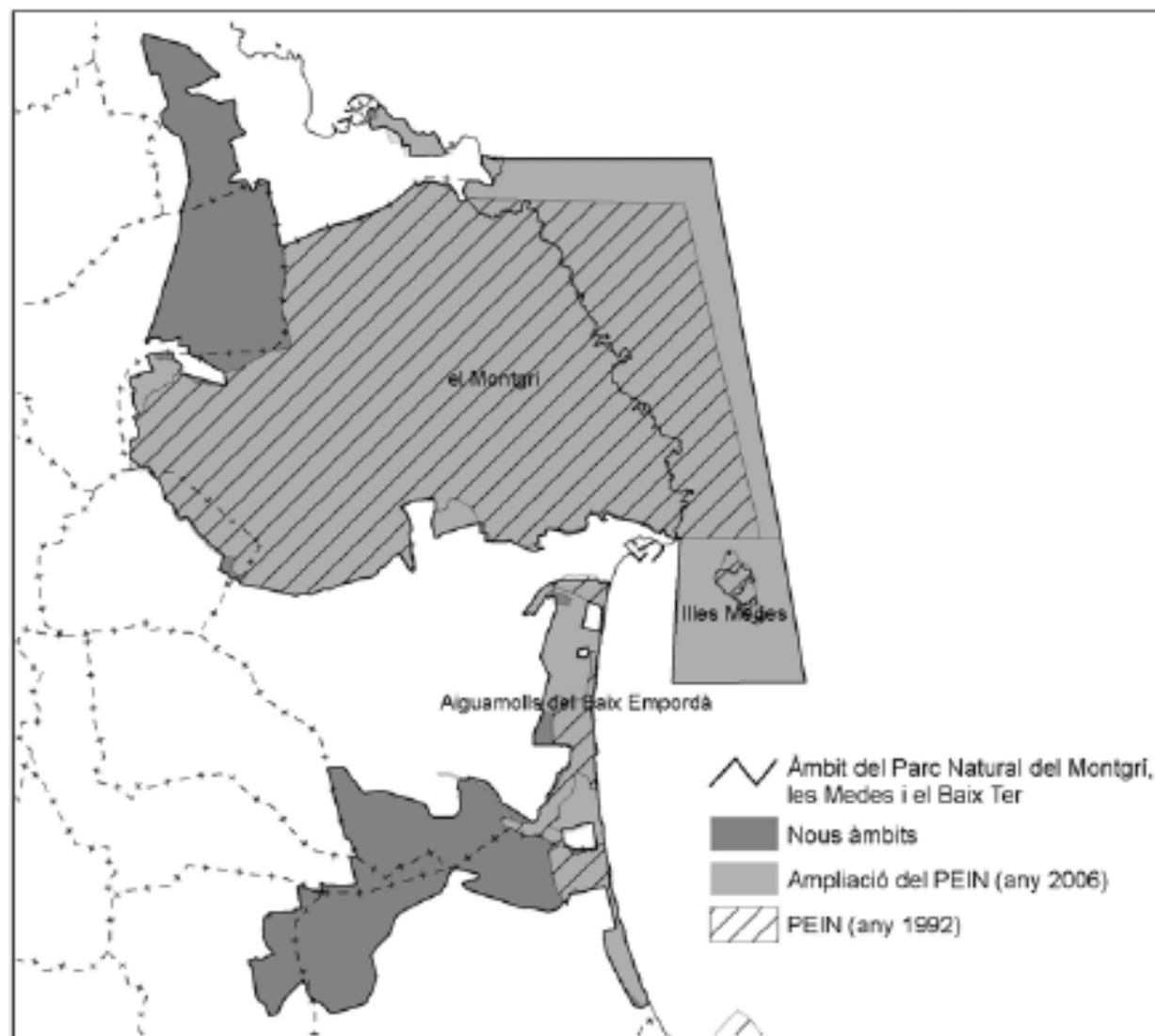

Figura 1 Àmbit del Parc natural del Montgrí, les Medes i el baix Ter

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (IV)

Directrius de gestió:

- Ordenació i regulació dels usos i activitats
- Potenciació dels usos i aprofitaments per a la conservació dels sòls
- Actuacions per a la conservació dels sòls
- Pla de Gestió del programa Life

El subapartat **aigua** ja especifica:

- D'opció de criteris i prioritats de comptabilitzar les activitats agrícoles
- Disminució de la càrrega de compostos nitrogenats i fitosanitaris

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (V)

En el subapartat **agricultura**, se'n destaca:

- El paper fonamental de la viabilitat de les àrees rurals
- El cultiu de l'arròs com agent clau per la conservació del patrimoni natural i paisatgístic
- La promoció d'agricultura sostenible
- Potenciació de conreus de secà i de ramaderia extensiva
- Conreus en les vessants afeixades del Montgrí (per diversitat, per paisatge i per prevenció de focs)

En la **ramaderia**:

- Incentivar pastures pel bestiar tradicional i extensiu
- Suport a al transformació i comercialització de producció
- Inventariar xarxa camins

En les **línies d'actuació**: en la **Gestió dels ecosistemes productius**:

- Millorar l'agricultura
- Foment de la silvicultura

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (VI)

Memòria del projecte:

- Justifica que el PN Aiguamolls de l'Empordà (1983) va deixar sense protecció els aiguamolls del Baix Empordà, espai d'alt valor ecològic i afectat per greus impactes urbanístics
- Existència de mapes de sòls 1:25.000 elaborats pel DAR i les Comunitats de Regants (Molí de Pals i Presa de Colomers)
- El PDT Empordà defineix els sòls compresos en el futur parc natural com a sòls de protecció especial (natural)
- Debat sobre la conveniència i l'oportunitat d'incloure o no els terrenys agrícoles i fins i tot de crear un Parc Agrícola del Baix Ter (essencial des de la vessant productiva, per la conservació de la diversitat, i la preservació del territori en front la pressió urbanística)

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (VII)

12.4 GESTIÓ I APROFITAMENT DELS RECURSOS NATURALS

12.4.1 Agricultura

Durant tot el procés de realització de l'avantprojecte del Parc natural s'ha reflexionat i debatut força sobre l'oportunitat i conveniència d'incloure terrenys agrícoles, com les zones humides d'arrossars o la plana agrícola del Baix Ter, dedicada essencialment a fruiters, dins els límits del Parc natural, i fins i tot de crear una figura de protecció diferenciada de Parc Agrícola. Això remarca la importància que tenen aquests espais tant des del vessant productiu com també de conservació de la biodiversitat, del paisatge, i de preservació del territori en front de la pressió urbanística.

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (VIII)

Memòria
Projecte de Parc natural del Montgrí, les Medes i el baix Ter

6.4.3 Parc Agrari

La figura de Parc Agrari ha estat proposada, des del Congrés del Món Rural en el pacte territorial corresponen al Baix i Alt Empordà (pacte n.8 del Pacte Territorial 5 (Alt Empordà i Baix Empordà), pel sector de la plana agrícola del Baix Ter. Es tracta d'una figura i un model de gestió del territori orientada a donar resposta a la problemàtica de cada àmbit territorial agrari, sense que hi hagi un model preestablert, amb els objectius genèrics de preservar l'espai agrari com a tal, promoure el desenvolupament econòmic del territori agrari i de les explotacions agrícoles en particular i conservar i difondre els valors ambientals i culturals del territori.

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (IX)

Apartat 4 de la memòria (Gestió i aprofitament dels recursos naturals: agricultura):

- L'agricultura ha de tenir un paper fonamental en la **viabilitat d'àrees rurals** i el seu poblament, en la conservació de la biodiversitat i el manteniment i promoció del territori.
- El **cultiu de l'arròs** ha estat un agent clau en la conservació del patrimoni natural i el paisatge del Parc. S'ha de basar en **sistemes de producció integrada** per tal d'ajustar-se als sistemes productius conservacionistes d'aiguamolls i llacunes.
- Promoure i executar un **projecte d'agricultura sostenible**.
- En relació amb les **pastures i els conreus de secà**, es potenciaran **fórmules de gestió associada** i vinculades amb la **ramaderia extensiva**, per tal de recuperar els **conreus tradicionals de secà** en els vessants afeixats del Montgrí, atès el seu interès paisatgístic, de prevenció d'incendis i millora de la diversitat ecològica.

Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter (X)

A destacar...

- S'han presentat més de 400 alegacions a l'avantprojecte.
- Els ecologistes volen tot l'espai agrari dins del parc natural, per una gestió integral.
- Els productors agraris volen quedar fora del parc, per una millor gestió de l'espai.
- Ecologistes volen protegir per gestionar, per primera vegada, els espais agraris.
- Justificació de la inclusió de l'espai agrari per motius ambientals, no agraris.
- Ja hi ha molts instruments de planificació sobre aquests espais. En cal un altre?

3. ELEMENTS DE REFLEXIÓ (I)

- Funcions del sòl agrícola més enllà del valor agrari, però espai prescindible.
- Poca consciència del gestor de l'espai agrari.
- Rol de l'espai agrari com quelcom tradicional, és a dir, arcaic, poc productiu, poc funcional.
- Valoració de l'activitat agrària com a contaminant i molesta (nitrats i olors).
- Separació de les activitats agrícoles i ramaderes.
- Visió urbanita de l'espai agrari (artificialització)
- Més reflexió sobre el planejament i sobre el paper del territori en la societat

3. ELEMENTS DE REFLEXIÓ (II)

- Reclamar informació acurada de les dades estadístiques de l'espai agrari (SIGPAC), mapes edafològics, ...
- Sòl No Urbanitzable ≠ sistema obert/lliure/buit/rural
- Criteris poc acurats i manca d'indicadors de referència per l'avaluació del sòl agrari.
- Complexitat i, sobretot, contradiccions de la legislació.
- Reclamar participació ciutadana (el territori és de tots!)
- “Pla especial per les zones agrícoles tradicionals de l'Empordà”, “Parc agrícola de la Vall d'en Bas” i “Parc agrícola de la Plana del Ter”. Qui i com s'executem aquestes recomanacions dels propis planejaments territorials i urbanístics?

4. CONCLUSIONS (I)

- Interdisciplinarietat tant en la redacció i en planificació però sobretot en la pròpia administració (política territorial, agricultura i medi ambient). Creació de comissions interdepartamentals?
- Valoració de la importància dels agents del territori en la planificació territorial.
- Paper clau de les organitzacions per la defensa del territori i participació ciutadana, com a eixos pel diàleg.
- Anar per davant de l'administració
- Massa planejament territorial a diferents escales?

4. CONCLUSIONS (II)

- CAP A UN DISCURS CONSTRUCTIU:
 - seguretat alimentària
 - conservació de sòls
 - fixació de CO₂
 - productes agraris estacionals
 - agrodiversitat (banc de llavors)
 - activitat econòmica
 - tecnologia de precisió, I+D
 - empreses familiars
 - VALOR ECONÒMIC AFEGIT
 - ...
- Cap a la definició de possibles indicadors per avaluar l'espai agrari o ...

el TERRITORI AGRARI?